

Дубасенюк Олександра Антонівна,
доктор педагогічних наук, професор кафедри професійно-педагогічної,
спеціальної освіти, андрагогіки та управління
Житомирського державного університету ім. І. Франка

СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ШКОЛИ

У Житомирському державному університеті імені Івана Франка з 1988 року продуктивно розвивається Житомирська наукова-педагогічна школа. «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів». Науковий керівник:

О. А. Дубасенюк. Її діяльність відображено у чисельних публікаціях, зокрема за період існування наукової школи випущено понад 40 одноосібних та колективних монографій: проблематика професійно-педагогічна підготовка майбутніх педагогів /фахівців у контексті сучасних методологічних підходів та сучасних викликів [5, 7].

Передумови створення Житомирської науково-педагогічної школи. Понад 40 років в університеті створювалися позитивні передумови для зростання наукового потенціалу університету, спираючись на наукові здобутки фундаторів педагогічної науки в Україні, видатних учених таких як академіки В.Г. Кремень, І.А. Зязюн, С.У. Гончаренко, Н.Г. Ничкало, які розробляли філософські, соціальні, професійно-педагогічні засади підготовки сучасного вчителя [2]. На цій основі розроблено стратегії розвитку Житомирської науково-педагогічної школи.

Стратегія концептуалізації процесу підготовки майбутнього педагога полягає в обґрунтуванні науковцями школи концептуальних засад окресленої підготовки в умовах освітніх змін та цифровізації освітнього середовища. Досліджено особливості професійно-педагогічної освіти: методологія, теорія, практика. Проаналізовано загальні тенденції розвитку системи вищої освіти в Україні, виявлено шляхи її модернізації в умовах сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних процесів [4]. Дослідниками школи виділено та реалізовано методологічний, теоретичний та методичний концепти.

Методологічний концепт ґрунтується на таких методологічних підходах як системний, інтегративний, синергетичний, суб'єктний, особистісно-орієнтований, діяльнісний, праксеологічний, компетентнісний, андрагогічний, акмеологічний, адаптивний, ресурсний, середовищний, що відображено у серії колективних монографій. Теоретичний концепт базується на науково обґрунтованому положенні про сутність ключових понять дослідження, зокрема поняття «професійна підготовка», «професійна компетентність», «педагогічна майстерність», «дослідницька компетентність» та виявленні структури професійної компетентності майбутніх педагогів різних спеціальностей в сучасних умовах. Дослідницька компетентність майбутніх учителів розглядається як цілісна динамічна система, що забезпечується єдністю методологічного, теоретичного та методичного концептів. Виокремлено критерії та показники професійної підготовки майбутніх педагогів різних спеціальностей (сфера початкової освіти, математична освіта, музична освіта, соціально-педагогічна сфера, медіа-освіта, здоров'язберігаючі технології). Методичний концепт передбачає практичну цінність результатів для суспільства та економіки. Розроблено навчально-методичне забезпечення щодо професійно-педагогічної підготовки та підвищення рівня професійної компетентності майбутніх педагогів, що відображено у навчально-методичних посібниках, навчальних та робочих програмах, спецкурсах,. Також підготовлено методичні матеріали до навчальної практики, розроблено методичні рекомендації, інструктивно-методичні матеріали, що містять інноваційні освітні технології до самостійної роботи студентів, відеоматеріали [3, 4, 5].

Стратегія неперервності освіти. Дослідження науковців школи ґрунтується

на концепції неперервної освіти та методологічних положеннях, що відображають сутність професійної підготовки в умовах сучасних викликів. В «Енциклопедії освіти» зазначено, що неперервна освіта є процесом, який триває впродовж життя, спрямований на забезпечення розвитку творчого потенціалу особистості, усебічного збагачення духовного світу людини, що сприяє систематичній цілеспрямованій діяльності людини щодо освоєння й удосконалення знань, умінь і навичок, які здобуті в загальних і спеціальних установах, а також завдяки самоосвіті. Неперервна освіта – це особливий тип освіти, який ґрунтується на індивідуальній ініціативі до максимального розвитку інтелектуального потенціалу людини, через систему навчальних закладів, приватних послуг, Інтернет-технологій, відповідно до потреб власного та професійного розвитку, спрямований на постійне оновлення професійних знань з метою підвищення рівня професійної компетентності та педагогічної майстерності викладачів та здобувачів освіти [3, 6, с. 101].

У цьому напрямі здійснюється україно-польське співробітництво у напряму підвищення кваліфікації викладачів закладів вищої та передвищої освіти. Відбувається щорічне стажування викладачів університету та педагогів передвищої освіти на базі Академії прикладних наук у м. Ломжі (р. Польща).

Стратегія інтегрованості наукової діяльності закладу вищої освіти у світовий освітньо-науковий простір. Науковцями школи продовжено італійсько-український проєкт співробітництва «Дошкільні заклади та відносини між сім'єю, суспільством та навчальним закладом щодо дітей з особливими потребами від 0 до 6 років у м. Житомирі – Україна» затверджено актом № 1835 Регіональною сесією Емілії Романьї від 11/11/14 CUP E96G14000870009 р.), керівник робіт – доктор педагогічних наук, І.І. Коновальчук, доктор філософії, професор Пармського університету, почесний професор ЖДУ імені Івана Франка Дімітріс Аргіропулос; В університеті проводяться Міжнародні конференції «Інноваційні процеси в дошкільній освіті: теорія, практика, перспективи». Важливим є тривале українсько-польське співробітництво науковців Житомирської школи, що представлене у виданнях *Teoria i metodyka doskonalenia zawodowego kadry akademickiej jako elementu kształcenia ustawicznego w systemie szkolnictwa wyższego, nauki i praktyki pedagogicznej*. 2023. Tom 1.: Zbiór prac naukowych., Lomza, Poland.

У 2024 році вийшла колективна україно-польська монографія «Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів», у якій проаналізовано особливості професійної підготовки викладачів закладів вищої та передвищої, післядипломної освіти. Здійснено термінологічний аналіз базових категорій дослідження. Вивчено проблему творчого мислення особистості та технології її розвитку в освітньому процесі. Розроблено та впроваджено у навчальну діяльність практико орієнтовані підходи і методи, педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Розглянуто необхідність безперервного професійного розвитку суб'єктів освіти. Проаналізовано процес формування графічної компетентності та проблему гейміфікації майбутніх фахівців. Досліджено соціально-психологічні аспекти розвитку здоров'я і професіоналізму суб'єктів освіти [6].

Стратегія зростання наукового потенціалу наукового закладу та розвитку педагогічної майстерності. Створення в кінці ХХ ст. в Інституті педагогічної освіти та освіти дорослих спеціалізованої вченої ради, сприяв розвитку в Україні потужного наукового потенціалу. Саме у цій спеціалізованій вченій раді було захищено перші три докторські дисертації та 4 кандидатські дисертації, що створило передумови для подальшого розвитку наукового потенціалу в Житомирському державному університеті імені Івана Франка. Це дало можливість у 2004 році створити свою спеціалізовану вчену раду по захисту докторських та кандидатських дисертацій в університеті. За період існування вченої ради захищено 287 дисертації здобувачами з різних регіонів України. Також було створено передумови для появи разових спеціалізованих вчених рад, в яких з 2021 року активно захищаються дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Поступово в університеті зростав науковий потенціал, зокрема кафедра професійно-педагогічної та спеціальної освіти, андрагогіки та управління характеризується в університеті як кафедра-лідер, з найбільшим науковим потенціалом [1].

Таким чином, дослідниками науково-педагогічної школи розроблено стратегію концептуалізації процесу підготовки майбутнього педагога, що передбачало обґрунтування методологічних, теоретичних та методичних концептів в умовах освітніх змін. Простежено стратегію неперервності освіти, що спрямована на розвиток інтелектуального потенціалу людини через систему навчальних закладів та інших форм самоосвіти. Визначено стратегію інтегрованості наукової діяльності закладу вищої освіти у світовий освітньо-науковий простір. Проаналізовано стратегію зростання наукового потенціалу наукового закладу та розвитку педагогічної майстерності викладача. Визначені стратегії зумовлюють перспективи подальшого дослідження у сфері професійно-педагогічної підготовки майбутніх педагогів у ситуації воєнного та післявоєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Антонова, О. Є., Дубасенюк, О. А., Бірук, Н. П., Павленко, В. В. (2019) Серця, віддані педагогіці. Історія становлення і розвитку кафедри педагогіки (до 100-річчя Житомирського державного університету імені Івана Франка: монографія : вид. 2-ге, доповнене. Житомир: Видавець О.О.Євенок, 2019. 228 с.
2. Гончаренко С.У. Педагогічні дослідження: Методологічні поради молодим науковцям. Київ-Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2008. 278 с.
3. Діяльнісні засади підготовки майбутніх компетентних фахівців в умовах сучасних викликів: монографія / за ред. О.А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2024. 366 с.
4. Дубасенюк О.А. Професійно-педагогічна освіта: теорія, практика : монографія / О.А. Дубасенюк. Т. 1. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2015. 400 с.
5. Житомирська наукова школа «Професійно-педагогічна підготовка майбутніх учителів»: здобутки та перспективи: зб. наук. праць / авт кол.

О.А. Дубасенюк, О.Є. Антонова, С.С. Вітвицька та ін.; за заг. ред. проф. О.А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2009. 432 с

6. Марчук А. В. Андрагогіка : навч. посібник. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 300 с.

7. Наукова школа: центр професійної підготовки педагогічних кадрів: наук. збірник. / За ред. проф. О.А. Дубасенюк. Вид.2-ге, доп. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 2005. 418 с.